

EL PART DOLORÓS D'UNA CONSTITUCIÓ

L'exèrcit filipí hipoteca Aquino

La llarga cursa cap al referèndum constitucional s'ha cobrat un preu ben alt: la suspensió del diàleg governamental amb la guerrilla comunista i l'evidència que l'exèrcit filipí pot actuar amb una impunitat quasi total.

Jordi Duch i Sesplugues

La llarga cursa d'obstacles que ha portat a la meta del dia 2 de febrer, data del referèndum constitucional filipí, ja té a hores d'ara un o més guanyadors, i també és clar, un o més perdedors. Això continuava sent però, una gran incògnita quan faltaven només poques hores per l'escrutini de l'endemà del dia de la consulta popular. Amb només una setmana, l'última abans del segon dia de febrer, la situació a les Filipines, mitjanament encarrilada des del desembre de l'any passat amb l'acord d'alto-el-foc amb la guerrilla, s'ha vist abocada a un nou daltabaix que no fa albirar res de bo per al règim filipí de democràcia sota tutela.

D'una negociació més o menys franca i distesa entre el govern i la guerrilla s'ha passat a la suspensió del diàleg per un període indefint i, si bé es manté vigent l'acord de treva, que expira el pròxim dia 8, s'han perdut ja pràcticament totes les esperances que pugui prosperar una pròrroga de l'alto-el-foc. Com també, d'una situació d'aparent control de l'aparell d'estat per part del govern s'ha passat, els últims dies, a una altra de clara evidència de la falta d'autoritat de la presidenta filipina Cory Aquino.

Els fets violents del Pont de Mendiola protagonitzats fa deu dies per forces militars i que van costar la vida a quinze persones que es manifestaven pacíficament a l'entorn del palau de Malacanang, van marcar el punt de partida del nou capgirament de l'estat de coses filipí. L'origen real, però, del nou procés de cul-de-sac ja es va començar a intuir uns quants dies més enrere, amb l'aixecament violent de la fracció de la guerrilla

musulmana, Front Islàmic d'Alliberament Moro, a l'illa de Mindanao.

Al cap de quatre dies, es va acabar amb una nova treva per separat amb el govern, però, poques hores després, es van començar a escampar de nou rumors de colp d'estat que ara relacionaven els partidaris de l'ex-dictador Marcos amb els guerrillers musulmans de la mateixa fracció escindida. L'arxipèlag filipí tornava a viure immers en un clima de desestabilització idèntic al de mitjan de novembre de l'any passat, quan l'ex-ministre de defensa Ponce Enrile conspirava obertament contra el règim d'Aquino. I com en aquella ocasió anterior, es veia ben clar que el clima desestabilitzador responia de nou a l'interès concret dels alts comandaments de l'exèrcit delerosos de crear tensions i de multiplicar les provocacions per impedir el decurs pacífic dels dies previs a la data del referèndum constitucional. No es pot entendre d'altra manera que deu mil manifestants pacífics, sense cap més arma que la seva veu per cridar a favor d'una reforma agrària, poguessin acabar sent víctimes, més d'un centenar d'ells, dels trets de l'exèrcit. Cosa que, per extensió, també va donar a entendre que Aquino no té el control real de les seves forces, si va poder acceptar que el general Montano, que comandava la guàrdia presidencial, digués amb total impunitat que «ell actuava sense necessitat de cap ordre de la presidenta».

Tot plegat, ha passat senzillament que la política de «màxima flexibilitat» i fins d'impunitat amb els partidaris de l'ex-dictador Marcos i amb totes les forces de la reacció, incloses les fraccions més retrògades de l'exèrcit que ha inspirat el primer any de mandat d'Aquino, han donat el fruit

que calia esperar: el de la provocació i la conspiració permanents. I quan ara la primera dama promet castigar amb fermesa els colpistes, ningú, ni els mateixos revoltats, no s'ho creuen. Dijous passat, per exemple, quan els dos-cents soldats amotinats i atrinxerats al canal 7 de televisió es van acabar «entregant», ho van fer sense cedir les armes i només acceptant sobre el paper que es retractaven de la seva actitud colpista, sense reconèixer que s'estaven rendint. L'amenaça de la presidenta d'aplicar amb la màxima severitat la jurisdicció militar contra els conspiradors es va esvaïr tan bon punt l'ex-ministre de defensa Enrile va anunciar que si ho feia hi prendria represàlies.

La dramàtica situació filipina es feia palesa, per tant, en tota la seva magnitud només unes quantes hores abans del dia del referèndum, una data a la qual Aquino vincula la seva legitimitat, i per tant, el seu futur polític perquè del seu resultat depèn en gran mesura l'experiència d'obertura controlada cap a un règim de democràcia sense tutela, de poder civil sense interferències i de promoció de re-

Els partidaris de la tornada de Marcos estan fent inviable la consulta per a l'aprovació del nou text constitucional.

encobrir el seu desig d'implantar un règim militar sense restriccions.

Pel que fa a la resta de les forces armades, les considerades més progressistes perquè semblen afavorir, «de cara a la galeria», la supremacia del poder civil, la seva actitud futura no està gens clara. Sota el mantell de professionalitat que llueixen les FAS, amb Fidel Ramos al capdavant, ostentant el distintiu de la prestigiosa acadèmia militar nord-americana de West Point, els seus afanys són plenament anticomunistes i de defensa a ultrança de la pertinença de l'arxipèlag dins el cinturó de seguretat estratègic de Washington al Pacífic.

Per la banda esquerra, representada pel Front Democràtic Nacional, coalició àmplia que actua de cobertura legal de la guerrilla comunista, un dels seus dirigents, Antonio Zumel, va dir a finals d'any que no s'havien decidit encara a prendre una posició unitària sobre el referèndum. El líder del FDN, Saturnino Ocampo, per les mateixes dates també expressava la indefinició del partit sobre el referèndum perquè s'estava analitzant encara la conveniència de donar o negar el suport al referèndum.

Les condicions actuals de trencament de la negociació amb el govern no fan, però, gaire aventurat el pronòstic que l'FDN acabarà demanant el vot negatiu. Serà el preu que Aquino pagarà pel gest violent i de provocació de la seva guàrdia en la massacre d'un centenar de pagesos als voltants del palau presidencial. Un preu que li pot arribar a costar molt car si els sectors de població agraris, majoritaris a les Filipines, també contesten la provocació militar negant el seu suport a Aquino en el referèndum.

L'únic que assegura mínimament l'èxit d'Aquino, per la banda de la major part de la població filipina, és el gran desig de pau d'una societat que s'arrela en una tradició de cristianisme practicant molt estesa. Només això sembla induir a pensar que la consulta popular es traduirà en un trampolí de projecció d'Aquino cap a l'elecció presidencial de l'any 1992, assegurant-li així cinc anys de mandat constitucional incontestables. En aquest àmbit, els únics dubtes que es plantegen sobre la viabilitat futura del règim d'Aquino són els derivats de la seva pròpia personalitat, els que fan referència a l'aparent incapacitat de

formes socials que garanteixin el progrés del país, hipotecat tot ara pel poder militar.

El carreró sense sortida estava tan ben servit per les forces de la conspiració que només els molt optimistes s'atrevien a apostar pel triomf, el referèndum, dels bons desigs de pau de la gran massa de població filipina, l'única carta que encara li semblava quedar a Aquino al seu favor i una mica segura. El repàs general a totes les cartes que es juguen en la partida filipina no dona un panorama gaire afalagador. Per la banda de la ultradreta, els enemics més aferrissats del procés de transició són els seguidors de Marcos. En el terreny civil s'apleguen sota la sigla PN del Partit Nacionalista que ha decidit encapçalar Enrile.

Des d'aquesta plataforma política l'ex-ministre de defensa propugna el «no» al referèndum constitucional, justificant-lo en la negativa al diàleg del govern amb la guerrilla comunista. De la capacitat, per tant, d'Enrile de seduir l'electorat lleial encara a Marcos i de mobilitzar-lo contra el referèndum constitucional dependrà en

bona part l'èxit que Aquino espera obtenir amb la consulta popular.

En el terreny militar, el grup Moviment Reformista de les Forces Armades (RAM) s'ha situat darrere de tots els intents de colp d'estat frustrats des de l'enderrocament de l'ex-dictador. El RAM acull oficials i generals joves (els «Enrile boys» o RAMbos, tal com sel's coneix popularment), units en una mateixa causa anticomunista. Se'ls atribueix un total de tres-cents alts oficials i uns sis mil membres en conjunt. La figura més destacada del moviment armat és el coronel Gregorio Honasan, company de conspiracions d'Enrile. La seva màxima aspiració és, segons el coronel Gazmín, adscrit al RAM, aconseguir el major protagonisme possible en la vida política filipina. Atès el preu que Aquino ha hagut de pagar per intentar l'alleujament de la situació i que ha estat el de cedir una major influència als sectors militars (amb el general i cap d'estat major Fidel Ramos són els qui de fet tenen ja el poder real a les Filipines), l'exigència del RAM fa més l'efecte de ser una simple coartada per

la presidenta per crear una força política organitzada que donés la mesura exacta del seu poder d'implantació popular. Una deficiència que, unida als entrebancs creixents que a curt termini amenacen d'aixecar-se en tots els

terrenys, tant l'econòmic com el religiós (de la guerrilla musulmana de l'illa de Mindanao) i els ja esmentats político-militars, poden acabar trencant el fil d'on penja l'espasa de Damocles sobre Manila. □

Però el que més ha colpit els observadors polítics ha estat el llenguatge que ha emprat Nicolazzi per afrontar els nombrosos problemes que assetgen el seu partit i per denunciar els mals del país. Un llenguatge clar, directe, quasi atípic en un home polític, ja que aquests acostumen a mirar-se la realitat de manera sempre diferent a com la viu l'home del carrer, i en aquest cas s'ha produït una estranya coincidència, deguda especialment a la transparència de les paraules emprades. Transparència que ha posat de manifest diverses coses, de les quals no és l'última la manca d'iniciativa política per part de les forces «reformistes» i favorables a l'«alternativa».

La necessitat de recuperar el terreny perdut ha estat, en aquest sentit, clarament assenyalada, i és el fil conductor del discurs del secretari que ha fet també una autocrítica dels errors comesos, acompanyada d'una crítica als seus aliats de govern, tant la DC com els altres partits, inclòs el PSI, del qual ha dit que no pot continuar fent política basant-se exclusivament en la lluita per augmentar el propi poder de contractació amb el partit majoritari, la Democràcia Cristiana. El PSDI vol un autèntic aclariment del joc polític, i això ha de portar necessàriament un desbloqueig del sistema, caracteritzat per la permanència en el govern, de quaranta anys ençà, d'un mateix partit. ¿On s'ha vist mai una democràcia en què l'alternança en l'exercici del poder no sigui possible sinó teòricament? Itàlia és l'únic país on la democràcia no ha fet possible el joc entre govern i oposició, perquè les dues forces majoritàries, la DC i el PCI, s'autoexclouen mútuament sense possibilitat d'alternativa. De temps el problema està plantejat, i els partits de l'anomenada àrea laica i socialista busquen, cadascun a la seva manera, el camí que permeti de constituir una tercera força capaç d'obrir el joc polític.

Ara bé, les diferències en la concepció d'aquesta tercera força són moltes, i preval entre elles l'ambició d'assegurar-se un espai, el més gran possible, al disseny d'un clar projecte polític i electoral capaç de fer-la realitat. En aquest sentit, Nicolazzi ha donat un pas cap a l'esquerra, criticant el projecte del socialista Claudio Martelli, el numero dos del PSI, de constituir una àrea laica que abracci la família socialista, radicals, liberals, republicans i potser i tot sectors dels catòlics progressistes. Per a Nicolazzi cal avançar cap a l'alternativa ja des

El coratge del PSDI

El recent congrés del Partit Socialdemòcrata Italià ha tingut la virtut de tornar a posar, amb més força que mai, en l'escena política el més petit partit de la coalició governant. Un partit polèmic.

Rafael Hidalgo (Roma)

Avui, a quaranta anys de la seva fundació, el PSDI veu el perill de la seva desaparició del panorama polític d'Itàlia entre d'altres motius perquè no ha aconseguit superar el 6 per cent dels vots en cap de les eleccions celebrades al llarg d'aquests anys. No sols això, és opinió acceptada àmpliament la que diu que, si han aconseguit de sobreviure, ha estat gràcies al fet d'haver estat imprescindibles a la Democràcia Cristiana per a l'obtenció d'una majoria parlamentària que fes possible la formació del govern. Aquesta, junt amb el creixent clientelisme que en els darrers temps ha condicionat la política del partit, són les dues raons fonamentals de l'actual crisi de subsistència amb què s'enfronta el seu secretari general i membre de l'actual govern, Franco Nicolazzi.

En aquest marc, cal situar la commemoració dels quaranta anys d'existència del partit, que ha coincidit amb la celebració del seu XX Congrés. Si la placa commemorativa que han col·locat a la façana del Palazzo Barberini vol ser un testimoni d'aquell fet memorable i un signe de presència encara viva, el congrés ha volgut ser, no únicament un moment de reflexió sinó també un clar senyal de la voluntat de continuar existint. I cert és que ho han aconseguit amb escreix; l'expectativa que s'ha creat a l'entorn d'aquest petit partit ha estat immensa i el que s'ha dit des de la tribuna ha obtingut una enorme ressonància.

El partit, dividit fins pocs dies abans i amb l'amenaça de no participar en els treballs del congrés per part de la minoria més propera a la DC, ha superat aquest escull gràcies a les garanties que el seu secretari ha sabut oferir al també ministre de l'actual govern Romita, cap de la minoria.